Primul volum al seriei *Scripta Classica Israelica* reprezintă astfel o oglindă (desigur incompletă) a unei activităţi rodnice şi bogate, depusă de mulţi cercetători cunoscuţi şi pînă acum prin colaborările lor la publicaţii străine.

O observaţie critică se poate face cu privire la greşelile de tipar, destul de numeroase şi uneori supărătoare (ca la pag. 57 în textul latin).

Lucia Wald

JANINE DEBUT Διδάσκω. *Manuel à l'usage des Grands Débutants des lycées et universités. Première année.* Tome I, Paris, Les Belles Lettres, 1973, XIV + 453 p. şi 5 hărţi în afara textului, în 8°.

Ideea de care a fost călăuzită J. Debut în alcătuirea acestei cărţi este aceea de a prezenta unui public larg un manual de limba greacă, capabil să suscite interesul pentru această disciplină şi să demonstreze celor care o studiază cît de mare poate fi actualitatea unui asemenea îndrumar. Plecînd de la această premisă, autoarea dezvoltă într-o introducere destul de amplă argumentele care pledează în favoarea învăţării limbii greceşti. Sînt relevate aporturile de ordin lingvistic, multitudinea termenilor greceşti utilizaţi în toate domeniile ştiinţelor şi tehnicii moderne, însemnătatea cunoaşterii exacte a formei radicalelor savante şi folosirea lor corectă în limbile moderne. Potrivit acestei pledoarii, învăţarea limbii greceşti dezvoltă şi calităţi considerate de psihosociologia modernă drept fundamentale : spirit de inventivitate şi de sinteză, ideea relativităţii, a umanismului neconvenţional. Cel care citeşte greceşte învaţă cum se pun, în fiecare caz, marile probleme, dobîndeşte pasiunea cercetării adevărului şi cunoaşterii desăvîrşite. Nu există domeniu al cunoaşterii în care grecii să nu fi creat sau inovat, în dorinţa lor de a elucida în chip raţional fundamentele : matematică, fizică, biologie, istorie, retorică, filozofie. Tot elinii pot să-şi revendice paternitatea tuturor genurilor literare, pe care au reuşit să le desăvîrşească. Se recurge în mod fericit la îndemnurile lui Valéry, parafrazate astfel : „Să le cerem grecilor să ne ajute să regăsim odată cu disciplina spiritului, exemplul extraordinar al perfecţiunii în toate sistemele, o metodă de a gîndi care tinde să raporteze orice lucru la om, acea pasiune a F r u m o s u l u i şi A d e v ă r u l u i, acel simţ de necomparat al măsurii, acel echilibru care ne lipseşte atît de mult." (p. XII).

Pentru a defini o pedagogie a limbii greceşti astfel orientată, autoarea se bazează pe cîteva p r i n c i p i i care pot fi rezumate astfel :

1. Greaca trebuie studiată ca o limbă care mai trăieşte încă (ţelul de căpetenie nefiind acela de a dezvolta doar activitatea reflexivă în urma parcurgerii textelor). Aceasta implică necesitatea înţelegerii şi chiar a vorbirii limbii. Deci p e n t r u î n s u ş i r e a s i s t e m a t i c ă a v o c a b u l a r u l u i trebuie să se acorde o importanţă egală noţiunilor de lexicologie şi celor de gramatică.

2. Elevii trebuie să intre în contact direct cu t e x t e l e o r i g i n a l e, cu un conţinut unitar, evitîndu-se bucăţile fabricate *ad hoc*, din necesităţi gramaticale. Aceste texte mijlocesc o i n i ţ i e r e s i n t e t i c ă în domeniul limbii — atît sub raport gramatical-semantic cît şi în privinţa noţiunilor de civilizaţie. Aşadar, autoarea concepe o iniţiere simultană în domeniile morfologiei, semanticii şi sintaxei. Aceasta este singura metodă, socoteşte J. Debut, capabilă de a da elevului un sentiment organic al limbii. Morfologia se va studia pe texte originale foarte scurte, care, la început, trebuie învăţate pe de rost. Declinările şi conjugările sînt asimilate în funcţie de necesităţi şi nu ca elemente valabile în sine. Totul este subordonat înţelegerii textelor. La fel, sintaxa se studiază pe calea metodei inductive, pe măsură ce se pot desprinde din texte reguli esenţiale.

Manualul are trei mari subdiviziuni : *Préliminaires, Initiation, Compléments.* La rîndul lor aceste subdiviziuni comportă o serie de capitole şi dezvoltă pe rînd problemele.

I. *Preliminariile* cuprind explicaţii de ordin geografic, istoric (însoţite de tablouri sinoptice) şi lingvistic, — acestea din urmă referitoare la caracterul indo-european al limbii greceşti, la dialecte şi la caracteristici ale limbii literare. Tot aici capitole speciale sînt rezervate prezentării sunetelor şi alfabetului grec, formării cuvintelor, generalităţi despre declinare, sistemul cazurilor şi al verbului, accente şi semne diacritice, punctuaţie. Această primă parte, concepută ca mijloc de referire şi de iniţiere pentru secţiunea următoare, se încheie cu un capitol de explicaţii privind legile fonetice ale dialectului atic : modificări de consoane, sonante şi vocale.

II. *Iniţierea* cuprinde 22 de lecţii propriu-zise şi patru lecţii de recapitulare. Reţin atenţia cititorului diversitatea exerciţiilor folosite în fiecare lecţie şi, în special, frecvenţa exemplelor

www.cimec.ro

în cele trei lecţii rezervate recapitulării finale. Socotim că este la fel de util şi pentru profesorii de limbă latină să trecem în revistă aceste tipuri de exerciţii, folosite cu succes şi pentru achiziţia altor limbi. „Gimnastică morfologică" insistă asupra deprinderilor de declinare simultană a numelor (substantive şi pronume, cu adjective, numerale ordinale etc.) şi a formelor verbale care trebuie puse la diferite moduri, persoane, timpuri etc. „Bulgăre de zăpadă "este un apelativ al exerciţiilor destinate formării competenţei frazeologice pe baza unor texte mici, care trebuie traduse şi de fiecare dată amplificate.

Exerciţiile structurale cuprind nu mai puţin de 18 tipuri, din care dăm cîteva exemple: Traduceţi „îmi iubesc prietenii"; Schimbaţi în enunţul X persoanele, diatezele, modurile, timpurile etc. La rîndul lui un text grec trebuie tradus şi supus unor modificări de tipul modelelor generative, într-o frază cum ar fi Ὁ φιλόσοφος, εἰς τὸ ἀργύριον λαμβάνειν, λέγει ὡς τοὺς νέους τὴν σοφίαν διδάσκει (p. 177), unde propoziţia secundară trebuie redată sub diferite forme.

„Completarea" unor cuvinte care lipsesc, fie că avem de-a face cu nume, fie că sînt verbe la diverse moduri, timpuri, persoane, etc. „Exerciţii de compoziţie" unde sînt date cuvinte care se potrivesc unui anumit conţinut de idei.

Tot aici se preconizează întocmirea rezumatelor unor texte parcurse. „Versiuni" din Xenofon pentru care se dau şi cuvintele necesare traducerii şi numeroase retroversiuni („thèmes").

III. *Complemente* cu patru mari subdiviziuni:

A. *Morfologia*, cu tablouri sinoptice ale conjugării verbelor atematice şi tematice, la activ, mediu şi pasiv; verbe contrase şi un tablou al principalelor verbe neregulate.

B. *Sintaxa* — cu trei capitole, despre valorile cazurilor, ale modurilor şi ale timpurilor.

C. *Stilistica* — subdiviziune care tratează parataxa, particulele simple şi cele compuse.

D. *Etimologia* cuprinde două tablouri: unul cu principalele „rădăcini" greceşti, celălalt cu lexeme care ilustrează originea greacă a termenilor ştiinţifici şi tehnici. Un indice alfabetic de cuvinte greceşti permite reperarea paradigmelor şi a problemelor discutate. Urmează un repertoriu de nume proprii, o bibliografie pe materii, tabla ilustraţiilor.

După cum se poate uşor constata, ne aflăm în faţa unui manual extrem de bogat, modern conceput, capabil de a suscita interesul pe diverse planuri. Partea a doua, *Iniţierea*, reprezintă manualul propriu-zis de limbă greacă, în timp ce *Preliminariile* şi *Complementele* ne oferă două grupaje de materiale cu caracter expozitiv, destinate aprofundării noţiunilor de civilizaţie şi cuprinderii sistematice a elementelor de gramatică (inclusiv capitolele de sintaxă stilistică). *Lecţiile de limbă* din partea centrală sînt organizate după cum urmează: a. textul de studiu: b. încadrarea şi prezentarea autorului sau a contextului literar; c. elemente de vocabular cu explicaţii ample pentru înţelegerea unităţilor frazeologice; d. problema centrală de gramatică (de obicei o paradigmă morfologică) cu explicaţii istorice; e. exerciţiile; f. un al doilea text, care face parte dintr-un „serial" mai amplu, desprins din opera unui prozator reprezentativ (Xenofon, Lucian, Platon), alcătuind o iniţiere de ansamblu, distribuită în cîteva lecţii; g. vocabularul şi exerciţiile aferente acestui text de lectură; h. comentariul literar-ideologic, menit să contureze profilul scriitorului prin aprofundarea lecturii.

Desigur bogăţia materialului, a faptelor de limbă şi de civilizaţie, a interpretărilor moderne corespunde adeseori nivelului de cunoştinţe al studenţilor din primii ani de facultate sau al cititorului cu o pregătire filologică minimală. Chiar dacă ţinem seama de aceste premise, lecţiile ni se par uneori prea bogate. Îndeosebi retroversiunile se prezintă la un moment dat sub forma unor vaste parafraze ale textului, care îşi propun să rivalizeze cu ideaţia şi cu maniera stilistică a lui Xenofon, Lucian sau Platon. Aproape de fiecare dată o lecţie înseamnă de fapt un vast fascicol de parcursuri gramaticale, frazeologico-lexicale, literare, culturale. De bună seamă studentul trebuie să opteze pentru a n u m i t e paragrafe, renunţînd la efectuarea tuturor exerciţiilor cerute. Or, intercalarea unor enunţări foarte eterogene se opune pe alocuri unei consultări practice, rapide şi dăunează unei achiziţii de sinteză a cunoştinţelor de limbă. Deşi capitolele *complementare* oferă tablouri excelente, care se armonizează cu exerciţiile recapitulative, avem uneori impresia fragmentării sistemului — lipseşte o recapitulare simetrică a paradigmelor nominale. În schimb, nu putem decît să subscriem fără rezerve dozajului foarte bine gîndit al noţiunilor de morfologie, sintaxă şi stilistică proprii idiomului atic. Prezentarea verbului insistă mai ales asupra conjugării în -ω pur (inclusiv denominativele contrase), iar din conjugarea în -μι se analizează pe larg paradigmele lui εἰμί şi φημί.

www.cimec.ro

Spre deosebire de alte manuale, volumul nu este prevăzut cu un vocabular compact în partea finală, întrucît J. Debut susține că studenții trebuie să învețe cuvinte la fiecare lecție, să-și alcătuiască singuri vocabulare proprii, să grupeze fișele de lexic pe categorii și probleme, în funcție de progresele realizate după fiecare etapă de studiu. Oricum ar fi, prezentarea limbii grecești potrivit acestei metode va continua în volumul al II-lea și de-abia la capătul unui șir nou de lecții vom fi în măsură să ne rostim asupra coerenței de ansamblu a manualului. Deocamdată, prin bogăția și claritatea explicațiilor, prin supleța inteligentă a interpretărilor, lucrarea elenistei franceze se recomandă de la sine. Trebuie considerată una din cele mai valoroase tentative din ultimele decenii de a prezenta într-o expunere solidară elementele de bază ale limbii grecești clasice (modelul atic sau e l i n a celor mai buni prozatori), laolaltă cu inițierea în domeniul civilizației nemuritoare a Eladei.

Margareta Nasta

www.cimec.ro